

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum substantia spiritualis sit composita ex materia, & forma.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

ptio sensus per virtutem aīe. vnde Aug. dicit in 12. de Trini. Non possumus quidem dicere, q̄ sensum gignat res visibiles. gignit tñ formam velut similitudinem suam, quae fit in sensu, cum aliquid vidēdo sentimus, & sic ē intelligenda sunt omnia alia verba Augustini his similia. quāuis etiam fm̄ quendam alium modū possit intelligi, q̄ spiritus faciat formas imaginarias in seipso, in quā tñ. & diuersimode componēdo nouas formas imaginarias gignit, sicut phantasma aurēi montis, ut supra dictum est.

AD TERTIVM dicendū, q̄ vis imaginatiua magis conuenit cū intellectu humano subiecto: sed quātū ad rōnem speciei plus cōuenit cū eo intellectus Angeli boni vel mali. vnde aliquo mō pōt intellectus Angeli vel dāmonis mouere intellectū hominis, quo nō pōt ipsum mouere vis imaginatiua. & tñ vis imaginatiua quodammodo mouet intellectum possibilem. non quidē uirtute sua, sed uirtute intellectus agētis. Dicit n. Philo. in 3. de anima, q̄ sicut se habet colores ad visum, ita se habet phantasmata ad intellectum possibilem. unde sicut lumen dat coloribus quandam uirtutem instrumentalem faciendi immutationem spiritualem in sensu, ita & phantasmata in quantum instrumentaliter agunt in intellectu agentis, faciunt intellectum possibilem in actu intelligibilem specierum.

AD QVARTVM dicendū, q̄ aliter est de intellectu Angeli, & intellectu humano. Intellectus enim Angeli est sicut aliquid ens actu in genere intelligibilem, & ideo intelligit essentiam suam fm̄ seipsam, & per eam intelligit quaecunque alia intelligit. Nō enim est inconueniens, q̄ per unam formam recipiatur alia, sicut per superficiem recipitur color, unde corpus quod semper habet superficiem, potest ab aliquo extrinseco immutari ad hoc uel illud: sed intellectus possibilis animae humanae est sicut ens omnino in potentia in genere intelligibilem, & ideo nō pōt intelligere seipsam, nisi secundū quod fit actu per speciem intelligibilem.

AD QVINTVM dicendū, q̄ solus Deus docet interius operado, qui est actor et ipse lumen naturalis: pōt tamen nel Angelus uel dāmon uel homo docere, repraesentando intellectui suum obiectū, ut supra dictum est.

AD SEXTVM dicendū, q̄ intellectus potest moueri non solum ex parte intelligibilis, sed etiam ex parte obiecti, ut dictum est.

AD SEPTIMVM dicendū, q̄ bonus Angelus pōt mouere intellectum hoīs ex parte luminis, nō quidē causando lumen naturale in ipso, sed cōfortando, ut dictū est: sed tñ Angelus q̄ dāmon pōt mouere intellectum hoīs ex parte speciei intelligibilis, non quidē aequales spēs humano intellectui ingerēdo suis speciebus, sed eo modo quo supra dictū est, componendo formas imaginatas, uel ēt aliqua exteriora signa adhibendo, sicut ēt homo profundas conceptiones intelligibiles quas hēt, pōt alijs notificare, explanando eas secundum quod congruit intellectui auditorum.

AD OCTAVVM dicendū, q̄ p̄ ipsa uera q̄ dāmon manifestat, interdēt hoīem ad mēdaciū perducere.

Circa ea uero quae in contrariū obijciunt, considerandum est q̄ dāmon dī ingredi posse mentem hominis, non secundum substantiam, sed secundū effectum, in quantum. Cōstigit hominem ad aliqd cogitandum. Dicitur etiam quod potest uti anima sapientis ut uult, in quantum aliquando Deo per-

mittente impedit usum rationis in homine, sicut patet in arreptitijs, & haec quidem circa quaestiones de malo dicta sufficiant.

Sexdecim Quaestionum de Malo Finis.

S. THOMAE AQUINATIS

VNICA QVAESTIO,

De Spiritualibus creaturis.

In undecim articulos diuisa.

¶ Primo enim quaeritur, Vtrum substantia spiritualis sit composita ex materia & forma.

B ¶ Secundo, Vtrum substantia spiritualis possit uniri corpori.

¶ Tertio, Vtrum substantia spiritualis, quae est anima humana, uniat corpori per medium.

¶ Quarto, Vtrum tota anima sit in qualibet parte corporis.

¶ Quinto, Vtrum aliqua substantia spiritualis creata sit non unita corpori.

¶ Sexto, Vtrum substantia spiritualis celestis corpori uniat.

¶ Septimo, Vtrum substantia spiritualis corpori aereo uniat.

¶ Octauo, Vtrum omnes Angeli differant specie ab inuicem.

¶ Nono, Vtrum intellectus possibilis sit vnus in omnibus hominibus.

¶ Decimo, Vtrum intellectus agens sit vnus omnium hominum.

¶ Undecimo, Vtrum potentiae animae sint idē quod animae essentia.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum substantia spiritualis sit composita ex materia & forma.

QVAESTIO est de spiritualibus creaturis. Et primo quaeritur, vtrum substantia spiritualis creata, sit composita ex materia & forma. Et videtur quod sic. Dicit enim Boet. in lib. de Trin. Forma simplex subiectum esse nō potest: sed substantia spiritualis creata est subiectum scientiae & virtutis & gratiae, ergo non est forma simplex: sed nec est materia simplex, quia sic esset in potentia tantum, non habens aliquam operationem, ergo est composita ex materia & forma.

In li. de Trin. ante medium lib.

¶ 2 Præ. Quaelibet forma creata est limitata & finita: sed forma limitatur per materiam. ergo quaelibet forma creata est forma in materia. Nulla ergo substantia creata est forma sine materia.

¶ 3 Præ. Principium mutabilitatis est materia. vnde secundum Philo. necesse est ut materia imaginetur in remota: sed substantia spiritualis creata est mutabilis: solus enim Deus naturaliter immutabilis est. ergo substantia spiritualis creata habet materiam.

¶ 4 Præ. Aug. dicit 12. confessionum, quod Deus fecit materiam communem uisibilem & inuisibilem. Inuisibilia autem sunt substantiae spirituales. ergo substantia spiritualis habet materiam.

In lib. de mirabilibus scriptis circa princip. lib. rom. 3.

¶ 5 Præ. Phil. dicit in 8. Metaph. quod si qua substantia est sine materia, statim est ens & unum, & nō est ei alia causa ut sit ens & unū: sed omne creatum habet causam sui esse & unitatis, ergo nullum creatū est substantia sine materia. ergo omnis substantia spiritualis creata est composita ex materia & forma.

Lib. 8. cor. 16. tom. 3.

¶ 6 Præ.

¶ 6 Præt. Aug. dicit in lib. de quæstionibus veteris & noui testamenti, qd prius fuit formatu corpus Adæ quam anima ei infunderetur, quia prius est necesse fieri habitaculum quàm habitatorẽ introduci. cõparatur enim anima ad corpus, sicut habitator ad habitaculũ: sed habitator est per se subsistens. Ita ergo est per se subsistens, & multo fortius Angelus: sed substantia per se subsistens non vñ esse forma tantum. ergo substantia spiritalis creata nõ est forma tantu. Est ergo composita ex materia & forma.

¶ 7 Præt. Manifestum est quod anima est susceptiua cõtrariõrum. hoc autem videtur esse proprium substantiæ compositæ. ergo anima est substantia composita, & eadem ratione Angelus.

¶ 8 Præt. Forma est quo aliquid est, quicquid ergo compositum est ex quo est & quod est, est compositum ex materia & forma. Omnis autem substantia spiritalis creata cõposita est ex quo est & quod est, vt patet per Boet. in lib. de Hebdomadibus. ergo omnis substantia spiritalis creata, est composita ex materia & forma.

¶ 9 Præt. Duplex est communitas. vna in diuinis secundum quod essentia est communis tribus personis: alia in rebus creatis, secundum quod vniuersale est commune suis inferioribus. Singulare autem videtur primæ communitatis, vt id, quo distinguuntur ea, quæ communicant in illo communi, non sit aliud realiter ab ipso cõmuni. paternitas enim quo pater distinguitur a filio, est ipsa essentia, quæ est patri & filio communis. In communitate autẽ vniuersalis oportet quod id, quo distinguuntur ea quæ cõtinentur sub communi sit aliud ab ipso communi. In omni ergo creato, quod continetur sub aliquo genere communi, necesse est esse compositionem eius quod commune est, & eius per quod commune ipsum restringitur. Substantia autem spiritalis creata est in aliquo genere. oportet ergo qd in substantia spiritali creata sit compositio nature communis, & eius p quod natura communis coartatur. hæc autẽ videtur esse cõpositio forme & materie.

¶ 10 Præt. Forma generis non potest esse, nisi in intellectu vel materia: sed substantia spiritalis creata, vt Angelus, est in aliquo genere. Forma ergo generis illius, vel est in intellectu tantum, vel in materia: sed si Angelus non haberet materiam, non esset in materia. ergo esset in intellectu tantum. & sic supposito quod nullus intelligeret Angelum, sequeretur quod Angelus non esset, quod est inconueniens. Oportet ergo dicere, vt videtur, quod substantia spiritalis creata sit composita ex materia & forma.

¶ 11 Præt. Si substantia spiritalis creata esset forma tantum, sequeretur quod vna substantia spiritalis esset præsens alteri. Si enim vnus Angelus intelligit alium, aut hoc est per essentiam Angeli intellecti, & sic oportebit quod substantia Angeli intellecti sit præsens in intellectu Angeli intelligentis ipsi: aut per speciem, & tunc idem sequitur si species per quam Angelus ab alio intelligitur, non differt ab ipsa substantia Angeli intellecti. Nec uideretur posse dari in quo differat, si substantia Angeli est sine materia, sicut & eius species intelligibilis. hoc autẽ est inconueniens quod vnus Angelus per ipsi substantiam sit præsens in alio: quia sola trinitas menti rationali illabitur, ergo & primu, ex quo sequitur, est inconueniens, scilicet qd substantia spiritalis creata sit immaterialis.

¶ 12 Præt. Comment. dicit in 11. Metaph. qd si esset ar

ca sine materia, idem esset cũ aera sine materia est in intellectu, & sic videtur idem quod præterit.

¶ 13 Præt. Aug. dicit 7. super Genes. ad litteram. cut caro habuit materiã. i. terram de qua fuerit fortasse potuit & antequam ea ipsa natura fieret anima dicitur habere aliquam materiam proprie genere spiritalẽ, quæ nondum esset anima: anima videtur esse cõposita ex materia & forma & eadem ratione Angelus.

¶ 14 Præt. Damasc. dicit qd solus Deus esset immaterialis est & incorporeus. non ergo substantia spiritalis creata.

¶ 15 Præt. Omnis substantia nature sue limitata cum scripta. hæc esse limitatum & coartatum: nis substantia creata est nature sue limitata scripta. ergo omnis substantia creata habet limitatum & coartatum: sed oẽ quod coartatum quo coartatur, ergo in qualibet substantia creata est aliquid coartans & aliquid coartatum. & hoc videtur esse forma & materia. ergo omnis substantia spiritalis est composita ex materia & forma.

¶ 16 Præt. Nihil fm idem agit & patitur, sed vnum quod qd per formam, patitur autem per materiam: sed substantia spũalis creata vt Angelus, dum illuminatur inferiorẽ angelum, & potest illuminatur a superiori: similiter in anima est in deus agens & possibilis. ergo tam angelus qd composita est ex materia & forma.

¶ 17 Præt. Omne quod est, aut est actus purus, aut potentia pura, aut compositum ex actus purus & potentia: sed substantia spiritalis nõ est actus purus enim solius Dei est: nec etiam potentia pura est compositum ex potentia & actu, quod idem ei, quod est compositum ex materia & forma.

¶ 18 Præt. Plato in Timæ inducit Deum in loquentem dijs creatis & dicentem. Vobis maior est nexu vestro. & inducit hæc uerba in lib. de ciui. Dei, Dij autem creati uidentur gelli. ergo in angelis est nexu siue compositio.

¶ 19 Præt. In his quæ numerantur & essentia ferunt, est materia, quia materia est prima cõditio nis fm numeru: sed substantia spiritalis creata & essentialiter differit. ergo habent materiam.

¶ 20 Præt. Nihil patitur a corpore nisi habet materiam: sed substantia spiritalis creata patitur igne corporeo, ut patet per Aug. de ciui. Dei. substantie spiritalis creatae habent materiam.

¶ 21 Præt. Boet. in li. de Vnitato & uno dicit, qd angelus est compositus ex materia & forma.

¶ 22 Præt. Boet. dicit in li. de Hebdomadibus qd est, aliquid aliud pot habere admittunt esse nihil omnino aliud habet admittunt sumus dicere de omnib. abstractis & cõcreta in hoie pot aliquid aliud esse, quia in materia te, albedo vel aliquid huiusmodi. Sed in ipsa substantia non pot aliquid esse, nisi quod ad rationem tantis pertinet. Si ergo substantia spiritalis creata materia abstracta, nõ poterit in eis esse aliquid eorum speciem non pertineat: sed substantia tinet ad spem rei corruptur res. Cõcreta substantia spũalis sit in corruptibilib. materia substantia spiritali creata poterit amittere erit omnino immobilis. quod est inconueniens pia generis. Substantia autẽ spiritalis creata prædicamẽto substantiæ. principia autem cõcreta sunt materia & forma, quod patet per

In lib. An omne quod est, ponam sit.

In lib. 11. com. 26. & lib. 7. 699. 23.

tū in commento predicamentorū, qui dicit, quod Aristoteles relictis extremis. s. materia & forma agit de medio. s. de cōposito, dans intelligere q̄ substantia quæ est prædicamentū de qua ibi agit, sit cōposita ex materia & forma, ergo substantia spiritua lis creata est cōposita ex materia & forma.

¶ 24. Præt. Omne quod est in genere componitur ex genere & differentia. Differentia autem sumitur a forma, genus autem a materia, ut patet in 8. Metaphysi. Cum ergo substantia spiritualis sit in genere, videtur quod sit cōposita ex materia & forma.

¶ 25. Præt. Id quod est primum in quolibet genere, est cā corum quæ sunt post: sicut primus actus est cā omnis entis in actu. ergo eadē rōne omne illud quod est in potētia quocūq; mō, habet hoc a potētia prima, quæ est potētia pura. s. a prima materia. Sed aliqua potētia est in substantijs spiritualib. creatis, quia solus Deus est actus purus. ergo substātia spiritualis creata habet hoc a materia, quod non posset esse nisi materia esset pars eius. Est ergo cōposita ex materia & forma.

SED CONTRA est, q̄ Diony. dicit 4. c. in prin. de diui. nomi. de angelis q̄ sunt incorporei, & immateriales. Sed dices quod dicuntur immateriales, quia non habent materiam subiectam quantitati & transmutationi.

¶ 2. Sed contra est, quod ipse præmittit, quod ab vniuersā materia sunt mundi.

¶ 3. Præt. Secundum Phil. in 4. Phys. locus nō quærit, nisi propter motum, & similiter nec materia q̄rretur, nisi pp motum. Secundum ergo q̄ aliqua habent motum, secundum hoc querenda est in eis materia. vnde illa quæ sunt generabilia & corruptibilia habent materiam ad esse: quæ aut sunt transmutabilia fm locum, habent materiam ad ubi: sed substātia spirituales non sunt transmutabiles secundum esse. ergo non est in eis materia ad esse, & sic non sunt cōpositæ ex materia & forma.

¶ 4. Præt. Hugo de sancto Victore dicit super angelicam Hierar. Diony. q̄ in substantijs spiritualib. idē est quod viuificat & quod viuificatur: sed id quod viuificat est forma, qd aut viuificatur, est materia. Forma n. dat esse materiæ, viuere autem viuētib. est esse. ergo in angelis nō differt materia a forma.

¶ 5. Præt. Auicē. & Algazel dicunt, q̄ substantiæ se parate, quæ spirituales substātiæ dicuntur, sunt omnino a materia denudate.

¶ 6. Præt. Philo. dicit in 3. de Atā, q̄ lapis non est in aia: sed spēs lapidis, quod videtur esse pp simplicitatē animæ, ut. s. in ea materialia esse non possint. ergo aia non est cōposita ex materia & forma.

¶ 7. Præt. In lib. de Causis dī q̄ intelligentia est substantia, quæ nō diuiditur: sed omne qd cōponitur, diuidit. ergo intelligentia nō est substātia cōposita.

¶ 8. Præt. In his quæ sunt sine materia, idē est intellectus, & q̄ intelligitur: sed id quod intelligitur, est forma itelligibilis omnino immaterialis. ergo substātia intelligens est absque materia.

¶ 9. Præt. Aug. dicit in lib. de Trini. q̄ anima se tota intelligit. Non autem intelligit per materiā, ergo materia non est aliquid eius.

¶ 10. Præt. Dama. dicit quod anima est simplex. non ergo cōposita ex materia & forma.

¶ 11. Præt. Spiritus rōnalis magis appropinquat primō simplicissimo. s. Deo, q̄ spiritus brutalis: sed spiritus brutalis nō est cōpositus ex materia & forma. ergo multo minus spiritus rationalis.

A ¶ 12. Præt. Plus appropinquat primo simplici substātia angelica, quā forma materialis: sed forma materialis non est cōposita ex materia & forma. ergo nec substantia angelica.

¶ 13. Præt. Forma accidentalis est ordine dignitatis infra substantiam: sed Deus facit aliquam formam accidentalem subsistere sine materia, vt patet in sacramento altaris. ergo fortius facit aliquam formā in genere substātiæ subsistere sine materia. & hoc maxime videtur substantia spiritualis.

¶ 14. Præt. Aug. dicit 12. Confes. duo fecisti domine, vnum prope te id est substantiam angelicam, aliud prope nihil, scilicet materiam. Sic ergo materia nō est in angelo, cum contra ipsum diuidatur.

B RESPON. Dicendum, q̄ circa hanc quæstionem contrarie aliqui opinantur. Quidam enim asserunt substantiam spiritualem creatam, esse cōpositam ex materia & forma: quidam vero hoc negant. Vnde ad huius veritatis inquisitionem, ne in ambiguo procedamus, considerandum est quid nomine materia significetur. Manifestum est enim, q̄ cum potētia & actus diuidat ens, & cum quodlibet genus per actum & potētiā diuidatur, id communiter materia prima nominatur, quod est in genere substātiæ, vt potētia quædam intellecta præter omnē speciem & formā, & etiam præter priuationē. Quæ tamē est susceptiua & formarum & priuationum, vt patet per Aug. 12. Confes. & primo super Gen. ad literam, & per Phil. in 7. Metap. Sic autē accepta materia, quæ est propria eius acceptio & communis, impossibile est q̄ materia sit in substantijs spiritualibus: licet enim in vno & eodem, quod quandoq; est in actu, quandoque in potētia, prius tempore sit potētia q̄ actus: actus tamē naturaliter est prior potētia. Illud autem quod est prius, nō dependet a posteriori, sed econuerso. & ideo inuenitur aliquis purus actus absq; omni potētia: nunquā tamen inuenitur in rerum natura potētia quæ non sit perfecta per aliquem actum. & propter hoc semper in materia prima est aliqua forma. A primo autem actu perfecto simpliciter, qui habet in se omnem plenitudinē perfectionis, causatur esse actu in omnibus: sed tamen fm quendam ordinem. Nullus enim actus causatus habet omnē perfectionis plenitudinē: sed respectu primi actus, oīs actus causatus est imperfectus. quanto in actus est perfectior, rāto est Deo p̄p̄inquirior. Inter omnes autem creaturas Deo maxime appropinquant spirituales substātiæ, ut patet p̄ Dion. 4. c. celestis Hierar. vnde maxime accedunt ad perfectionem primi actus, cum cōparentur ad inferiores creaturas, sicut perfectum ad imperfectū, & sicut actus ad potētiā. Nullo ergo modo hæc ratio ordinis rerum habet, q̄ substantiæ spirituales ad esse suum requirant materiam primam, quæ est incompletissimū inter omnia entia: sed sunt longe supra totam materiā, & omnia materialia eleuare. Hoc etiā manifestum apparet, si quis propriā operationem substantiarum spiritualiū consideret. omnes n. spirituales substātiæ intellectuales sunt. Talis autē est vniuersiūsq; rei potētia, qualis reperitur p̄fectio eius. Nam proprius actus propriam potētiā requirit: perfectio autē cuiuslibet intellectualis substātiæ, in quantum huiusmodi, est intelligibile put est in intellectu. Talem igitur potētiā oportet in substantijs spiritualibus requirere, quæ sit proportionata ad susceptiōnē formæ intelligibilis. huiusmodi autem non est potētia materiæ primæ nā materia

Lib. 12. c. 7. in fine co. 2.

1. super gen. ex c. 14. & 15. tom. 3.

Cap. 4. c. hierar.

materia prima recipit formā contrahēdo ipsam ad esse indiuiduale. Forma vero intelligibilis est in intellectu absque hōi contractione. Sic enim intelligit intellectus vnumquodque intelligibile, sicut forma eius est in eo. Intelligit autem intellectus intelligibile præcipue sicut naturam communē & vniuersalem. & sic forma intelligibilis in intellectu est sicut rationem suæ communitatis. Non est ergo substantia intellectualis receptiua formæ ex ratione materia: sed magis per oppositam quandā rōnem. vnde manifestum sit, quod in substantijs spiritualibus illa prima materia, quæ de se omni specie caret, eius pars esse non potest. Si tamen quæcumque duo se habent adinuicem, ut potentia & actus, nominentur materia & forma, nihil obstat dicere, ut non fiat vis in verbis quod in substantijs spiritualibus est materia & forma. Oportet enim in substantia spirituali creata esse duo, quorum vnum comparatur ad alterum, ut potentia ad actum, quod sic patet. Manifestum est enim, quod primum ens, quod Deus est, est actus infinitus, utpote habens in se totam essendi plenitudinem, non contractionem ad aliquam naturam generis vel speciei. vnde oportet, quod ipsum esse eius non sit esse quasi indiuiduum alicui naturæ, quæ non sit suum esse; quia sic finiretur ad illā naturā. vnde dicimus, quod Deus est ipsum suum esse. hoc autem non potest dici de aliquo alio. Sicut enim impossibile est intelligere, quod sint plures albedines separate, sed si esset albedo separata ab omni subiecto & recipiente esset vna tantum: ita impossibile est quod sit ipsum esse subsistens, nisi vnum tantum. Omne igitur quod est post primum ens, cum sit suum esse, habet esse in aliquo receptū, per quod ipsum esse contrahitur. & sic in quolibet creato aliud est natura rei, quæ participat esse, & aliud ipsum esse participatum. & cum quælibet res participet per assimilationem primum actum, in quantum habet esse, necesse est quod esse participatum in vnoquoque comparatur ad naturam participantem ipsum, sicut actus ad potentiam. In natura igitur rerū corporearum materia non per se participat ipsum esse: sed per formam. forma enim adueniens materiæ facit ipsam esse actum, sicut anima corpori. vnde in rebus compositis sic considerare duplicem actum, & duplicem potentiam. Nam primo quidem materia est, ut potentia respectu formæ, & forma est actus eius, & iterum natura constituta ex materia & forma est ut potentia respectu ipsius esse, in quantum est susceptiua eius. Remoto igitur fundamento materiæ, si remaneat aliqua forma determinatæ naturæ per se subsistens non in materia, adhuc comparabitur ad suum esse, ut potentia ad actum. Non dico autem, ut potentiam separabilem ab actu: sed quæ semper suus actus comitetur, & hoc modo natura spiritualis substantiæ, quæ non est composita ex materia & forma, est ut potentia respectu sui esse. & sic in substantia spirituali est compositio potentia & actus, & per consequens formæ & materiæ, si tamen omnis potentia nominetur materia & omnis actus nominetur forma: sed tamen hoc non est proprio dictum secundum communem usum nominum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod ratio formæ opponitur rationi subiecti. Nam omnis forma in quantum hōi, est actus. Omne autem subiectum compositum ad id, cuius est subiectum, ut potentia ad actum. Si qua ergo forma est, quod sit actus tantum, ut diuina essentia, illa nullo modo potest esse subiectum. & de hac Boet. loquitur, Si autem aliqua forma sit, quæ secundum aliquid sit in actu, & secundum aliquid potentia, secundum hoc tantum erit subiectum. Ad id quod est in potentia, substantia autem spiritualis licet sint forme subsistentes, sunt tamen materia, in quantum habent esse finitum & limitatum: quia intellectus est cognoscitiuus omnium per rationem, & voluntas est amata vniuersaliter, remanet semper in intellectu & voluntate: de si quis recte consideret, substantiæ spirituales inveniuntur esse subiectæ nisi accidentium, quæ continent ad intellectum & voluntatem.

AD SECVNDVM dicendum, quod duplex est ratio formæ. Vna quidem secundum quod forma est limitatio: & talis limitatio materia est per materiam. Alia vero secundum quod forma generis limitatur ad naturam speciei. & ratio formæ non fit per materiam, sed per formam magis determinatam a qua sumitur differentia: forma enim addita super genus contrahit ad speciem. & talis limitatio est in substantijs spiritualibus, secundum id, quod sunt forme determinatarum specierum.

AD TERTIVM dicendum, quod mutabilitas non venit in substantijs spiritualibus secundum esse, sed secundum intellectum & voluntatem. Illis mutabilitas non est ex materia, sed ex potentia intellectus & voluntatis.

AD QVARTVM dicendum, quod non est intentio dicere quod eadem numero sit materia utilis inuisibili, cum ipse dicat duplicem informari per cælum & terrā, quæ dicuntur primo per cælum intelligatur substantia spiritualis informis, per terrā autem materia rerū corporearum, quæ in se considerata informis est, quia caret forma. vnde & dicitur inanis & vacua, vnde & in eo composita secundum aliam litteram, dicitur autem non deservitur, inane & vacuum. Per quod manifeste apparet quod materia, quæ caret ordine non est pars substantiæ angelicæ: sed informis substantiæ spiritualis est sicut quod nondum est ad verbum, a quo illuminatur, quod pertinet ad potentiam intelligibilem. Sic ergo materia informis inuisibilium & inuisibilium nominatur prout est informe suo modo.

AD QVINTVM dicendum, quod Philo. loquitur de cā agente: sed de cā formali. Illa enim quæ composita ex materia & forma, statim sunt esse: quia materia est ens in potentia & sit ens aduentu formæ quæ est ei cā essendi: sed forma hęc esse per aliam formam. vnde si sit anima subsistens, statim est ens & vnum, necesse est formalē sui esse: hęc tamen mouentem quæ ei esse, non autem causam mouentem quæ ipsam de potentia præsentem in actu.

AD SEXTVM dicendum, quod licet anima sit per se informis: non tamen sequitur quod sit composita ex materia & forma: quia per se subsistere potest composita materia absque materia. Cum enim materia informis sit per formam, & non conuerso, nihil potest liquam formam sine materia subsistere: licet ita sine forma esse non possit.

AD SEPTIMVM dicendum, quod esse in superioribus est subiectum in potentia aliquo modo sit composita ex materia & forma, siue sit substantia autem spiritualis non est subiectum compositum nisi pertinentium ad voluntatem, & intellectum.

D. 44.

D. 45.

secundum quae est in potentia, vt ex dictis patet.

AD OCTAVVM dicendum, qd non idem est copo- ni ex qd est & quo est, & ex materia & forma, licet .n. forma possit dici quo aliquid est, in materia no proprie pot dici quod est, cum non sit nisi in pote- tia: sed quod est, est id, quod subsistit in esse (quod quidem in substantijs corporeis est ipsum compo- situm ex materia & forma, in substantijs autem in- corporis est ipsa forma simplex) quo est aut, est ip- sum esse participat: quia in tantum vnumquodq; est inquantu ipso esse participat. vnde & Boet. sic vtur istis vocabulis in lib. de Heb. dicens, qd in a- lijs prater primum, non idem est quod est & esse.

AD NONVM dicendū, qd sub aliquo coi est aliquid dupliciter, uno mo, sicut indiuiduum sub specie: alio mo, sicut spes sub genere. Quodcumq; igitur sub vna coi specie sunt multa indiuidua, distinctio multorum indiuiduorum est p materia indiuiduale qd est prater natura spei: & hoc in rebus creatis. Qua- do vero sunt multae spes sub vno genere, non oportet qd forma quibus distinguitur species adiuuicē, sint aliud secundum rem a forma communi generis. Per vnam enim & eandem formam hoc indiui- dum collocatur in genere substantiae, & in gene- re corporis, & sic usque ad specialissimam speciem. Si enim secundum aliquam aliam formam, hoc in- diuiduum habeat quod sit substantia, de necessitate oportet quod alia forma superuenientes, secun- dum quas collocatur in inferioribus generibus & speciebus, sint formae accidentales. quod ex hoc pa- tet. Forma enim accidentalis a substantiali differt, quia forma substantialis facit hoc aliquid, forma autem accidentalis aduenit rei, iam hoc aliquid exi- stenti. Si igitur prima forma per quam collocatur in genere, facit indiuiduum esse hoc aliquid, omnes aliae formae aduenient indiuiduo subsistenti in actu: & ita erunt formae accidentales. Sequitur et quod per aduentum posteriorum formarum, quibus collocatur aliquid in specie specialissima uel subalterna, non sit generatio, neq; per subtractione corruptio simpliciter: sed fm quid. Cum enim ge- neratio sit transmutatio ad esse rei, illud simplici- ter generari dicitur, quod simpliciter fit ens de non en- te in actu, sed ente in potentia tm. Si igitur aliquid fiat de praesententi in actu non generabit simplici- ter ens: sed hoc ens, & eadē ratio est de corruptio- ne. Est ergo dicendum, qd formae rerum specie diffe- rentium sunt ordinatae, & una addit super altera p sectione: & hoc patet etiam per Philo. in 8. Meta. qd dicit qd definitiones & species reru sunt sicut nu- meri, in quibus multiplicantur per additionem uni- tatis, cum etiam hoc per inductione appareat gra- datim species rerum multiplicari fm perfectum, & & imperfectu. Sic igitur per hoc excluditur positio Avicebra. in li. Frontis vitae, qd materia prima, quae oino sine forma considerat, primo recipit formam substantiae: quae quidem suscepta in aliqua sui parte, super formam substantiae, recipit aliam formam, p quam sit corpus, & sic deinceps usq; ad ultimam spe- ciem; & in illa parte in qua non recipit formam cor- poream, est substantia in corporea, cuius materia non subiectam quantitati aliqui nominant materia spiri- tualem. Ipsam autē materiam iam perfectam per for- mam substantiae, quae est subiectu quantitatis, & alio- rum accidentium, dicit esse clauem ad intelligendū substantias incorporeas. No enim ex hoc contingit qd aliquid indiuiduum sit corpus inanimatum, &

A aliud corpus animatu, p hoc qd indiuidu aiatu ha- bet formam aliquam, cui subalternat forma substantialis corporis: sed qd hoc indiuiduum aiatum habet for- mam perfectiore, per qua habet a non solum subsiste- re & corpus esse: sed etiam viuere. Aliud autem ha- bet formam imperfectiore, per quam non attingit ad vitam: sed solum ad subsistere corporaliter.

AD X. dicendum, qd forma generis, de cuius rone est materia, no pot esse extra intellectu, nisi in mate- ria, vt forma platae aut metalli: sed hoc genus qd est substantia, no est tale de cuius rone sit materia, ali- quin non esset Metaphysicu, sed naturale. vnde for- ma huius generis, non depedet a materia secundū suum esse: sed potest inueniri etiam extra materia.

B AD XI. dicendum, qd species intelligibilis quae est in intellectu Angeli intelligentis, differt ab angelo intellectu non secundum abstractum a materia & materiae concretum: sed sicut ens intentionale ab ente, quod dicit esse ratu in natura, sicut differt spe- cies coloris in oculo a colore, qui est in pariete.

AD XII. dicendū, qd si arca esset sine materia p se subsistēs, esset intelligens seipsam: quia immunitas a materia est ratio intellectualitatis. & secundum hoc arca sine materia non differret ab arca intelligibili.

AD XIII. dicendū, qd Aug. inducit illud inquiren- do, qd patet ex hoc qd illam positionem improbat.

AD XIV. dicendū, qd solus Deus dicitur imma- terialis & incorporeus: quia omnia eius simplicitati comparata possunt reputari quasi corpora mate- rialia, licet in se sint incorporea & immaterialia.

AD XV. dicendū, quod esse substantiae spiritualis creatae est coartatum, & limitatum non per mate- riam, sed per hoc quod est receptum & participatum in natura determinatae speciei, ut dictum est.

AD XVI. dicendum, qd agit & patitur substantia spiritualis creata, non secundum formam uel mate- riam: sed secundum quod est in actu uel potentia.

AD XVII. dicendum, quod substantia spiritualis, nec est actus purus, nec potentia pura: sed habens potentiam cum actu, non tamen composita ex ma- teria & forma, ut ex dictis patet.

AD XVIII. dicendum, quod Plato appellat Deos secundos, non angelos: sed corpora caelestia.

AD XIX. dicendum, qd materia est principiu distin- ctionis fm numeru in eadem specie: non aut distin- ctionis specierum. Angeli autem non sunt multi numero in eadem specie: sed multitudo eorum est, sicut multae naturae specierum per se subsistentes.

AD XX. dicendum, qd substantiae spirituales non pa- tiuntur ab igne corporeo per modum alterationis materialis: sed per modum alligationis, ut August. dicit. unde non oportet quod habeant materiam.

AD XXI. dicendum, quod liber de vnitato & vno, non est Boetij, ut ipse stylus indicat.

E AD XXII. dicendum, quod forma separata in- quantum est actus non potest aliquid extraneum habere admistum: sed solum in quantum est in po- tentia. & hoc modo substantiae spirituales inquan- tum sunt in potentia, secundum intellectum & vo- luntatem, recipiunt aliqua accidentia.

AD XXIII. dicendū, qd in rone Boetij no est dicere qd de rone substantiae qd est genus sit esse copositu ex materia & forma, cum substantia sit de considera- tione Metaphysici non naturalis: sed intendit dice- re quod cum forma & materia non pertineant ad genus substantiae tamquam species, sola substantia quae est copositum collocatur in genere vt species.

D. 650.

In corp. art. & ad i. & a. argum.

In corp. 220

Li. 2. de ci- ui. dei c. 10. id inuit co- mo 5.

A D

Ad xxiiii. dicendum, quod in rebus compo-
tis ex materia & forma, genus sumitur a materia, &
differentia a forma: ita tamen quod per materiam
non intelligatur materia prima: sed secundum quod
per formam recipit quoddam esse imperfectum &
materiale respectu esse specifici, sicut esse animalis
est imperfectum & materiale respectu hominis. Ta-
men illud duplex esse non est secundum aliam, &
aliam formam: sed secundum vnā formam quæ
homini dat non solum hoc, quod est esse animal:
sed hoc quod est esse hominem. Anima autem al-
terius animalis dat ei solum esse animal. vnde animal
commune non est vnum numero: sed ratione tan-
tum, quia non ab vna & eadē forma homo est ani-
mal, & alius. Subtracta ergo materia a substantijs
spiritualibus, remanebit ibi genus & differentia nō
secundum materiam & formam: sed secundum quod
consideratur in substantia spiritali, tam id, quod
est commune sibi & imperfectioribus substantijs,
quā etiam id, quod est sibi proprium.

Ad xxv. dicendum, quod quanto aliquid est plus
in actu tanto perfectius est, quanto autem aliquid
est plus in potentia tanto est imperfectius. Imperfe-
cta autem a perfectis sumunt originem & non eō-
uerso, vnde non oportet quod omne quod quo-
cumque modo est in potentia, hoc habeat a pura
potētia, quæ est materia, & in hoc videtur fuisse de-
ceptus Auicebron in libro Fontis vitæ: dum credi-
dit quod omne illud quod est in potentia vel subie-
ctū, quodammodo hoc habeat ex prima materia.

ARTICVLVS II. *De virtute substantie spiritalis.*

Verum substantia spiritalis possit uniri corpori.

SECUNDO queritur, vtrum substantia spiritalis
possit uniri corpori. Et videtur quod non. Di-
cit enim Dionysius in ca. de diuis. nomi. quod incorpo-
ralia sunt incomprehensibilia a corporalibus: sed
omnis forma comprehenditur a materia cum sit
actus eius. ergo substantia spiritalis incorporea nō
potest esse forma corporis.

¶ 2 Præter. Secundum Philoso. in lib. de Somno &
vigilia, cuius est potentia eius est actio: sed opera-
tio propria substantie spiritalis est intelligere, quæ
non potest esse corporis, quia non contingit intel-
ligere per organum corporeum, ut probatur in 3.
de Anima. ergo potentia intellectiua non potest
esse forma corporis. ergo neque substantia spirita-
lis, in qua fundatur talis potentia potest esse forma
corporis.

¶ 3 Præter. Quod adueniat alicui post esse completum
aduenit ei accidentaliter: sed substantia spiritalis ha-
bet in se esse subsistens. Si igitur adueniat ei corpus
adueniet ei accidentaliter. non ergo potest ei uniri
vr forma substantialis. Sed dicendum, quod anima
in quantum est spiritus, est per se subsistens, in quan-
tum autem est anima, vnitur vr forma.

¶ 4 Sed contra, anima secundum essentiam suam
est spiritus, aut igitur secundum suam essentiam est
forma corporis, aut secundum aliquid additum est
sentia: si autem secundum aliquid additum essentia,
cum omne illud quod aduenit alicui supra essentia
suam sit accidentale, sequitur quod anima per ali-
quod accidens vnatur corpori, & sic homo est ens
per accidens, quod est inconueniens. ergo vnitur ei
per suam essentiam, in quantum est spiritus.

¶ 5 Præter. Forma non est pp materiam: sed materia
propter formā. vnde anima non vnitur corpori vt
perfectiatur corpus: sed magis corpus, si aia est for-

ma vnitur ei propter anime perfectionem. Ma-
ma ad sui perfectionem non indiget corpore. ne
corpore possit esse & intelligere. ergo anima
vnitur corpori vt forma.

¶ 6 Præter. Vnio forme & materie est vnio. sed
aia ad corpus non est naturalis. sed miraculosa.
enim in libro de Spiritu & anima. plenum fun-
culo, vt tam diuersa & tam diuisa adinuicem
rint coniungi. ergo aia nō vnitur corpori vt forma.

¶ 7 Præter. Secundum Philo. in lib. de celo, cō-
littatio est præter naturam. quicquid ergo dicitur
vnionem corporis, & quantum ad esse. equa-
pregrauat animam (vt dicitur in li. de Spiritu &
ma) & quantum ad operationem, quia nō po-
se cognoscere, nisi retrahendo se ab omnibus
rebus nexibus, ut in eodem lib. dicit. ergo vnio
ad corpus nō est naturalis, & sic idem quod
est in potentia fit actu. hoc non fit per aliquid
sed cum aia vnitur corpori additur corpus
extrinsecū, quia aia creatur a Deo & corpori
dicitur. ergo anima non est actus seu forma cor-
poris.

¶ 8 Præter. Commen. dicit in 8. Meta. quod id
est in potentia fit actu. hoc non fit per aliquid
sed cum aia vnitur corpori additur corpus
extrinsecū, quia aia creatur a Deo & corpori
dicitur. ergo anima non est actus seu forma cor-
poris.

¶ 9 Præter. Forma educitur de potentia materia
substantia spiritalis non potest educi de po-
tentia materiae corporalis. ergo substantia spiritalis
potest uniri corpori vt forma.

¶ 10 Præter. Maior est conuenientia spiritus ad
tū quā spiritus ad corpus: sed spiritus non
esse forma alterius spiritus. ergo neque
spiritalis potest esse forma corporis.

¶ 11 Præter. Aug. dicit quod anima & angelus
ra pares, officio dispares: sed angelus nō vnitur
forma corporis. ergo neque anima.

¶ 12 Præter. Boet. dicit in li. de duob. naturis
vnum quodq; informans specifica differe-
tia est specifica differecia aia, & angelus. Ergo
eadem est natura, & sic idē quod vnus
est, quia est tota in toto & tota in qualibet
substantia spūalis. quæ est intellectus, nō
corporis est actus, ut dicit in 3. de anima
spiritalis non est forma totius corporis.

¶ 13 Præter. Forma naturalis existens in corpore
ra extra corpus: sed aia existens in corpore
tur extra corpus. Dicitur in concilio Aquile-
mulierib. quæ putant se ad Dianā de nocte
aduenit i spiritu quod putat se in corpore par-
spiritus eorū extra corpus operat. Non ergo
tia spūalis vnitur corpori, vt forma natura.

¶ 14 Præter. In li. de articulis fidei dicit. Neque
ne materia, neq; materia sine forma subsistit
rest: sed corpus est subiectū aliquorum
ergo corpus nō est materia sine forma. Ergo
stantia spūalis aduenit ei vt forma, sequitur
forme erunt in uno & eodē, quod est impos-
sibile.

¶ 15 Præter. Corruptibile & incorruptibile
genere nec aliquid de eis dicitur vnio. ergo
lo. & Cōmū. eius in 10. Meta. plus ergo dicitur
ruptibile & incorruptibile q̄ duo contraria
species vnus generis: sed vnū contrarium
nec esse potest forma alterius Boet. dicit
contrarium non inuatur aliud ad esse. ergo
tia spiritalis, cum sit incorruptibilis, non vnitur
plus corruptibile ad esse. & ita non est forma
forma det esse materia.

¶ 17 Præter. Quicquid vnitur alteri per accidens
dicitur.

Cap. 1. non
multū pro-
cul a princ.

Cap. 1. ante
medium ca-
pitulo 2.

Lib. 3. c. 6. 6.
tom. 3.